

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

TEKÇİ VE DİĞERLERİ / TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no. 13660/05)

KARAR

STRAZBURG

10 Aralık 2013

İşbu karar, Sözleşme'nin 44. maddesinin 2. fıkrasında belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Bazı şekli değişikliklere tabi tutulabilir.

Tekçi ve diğerleri / Türkiye davasında,

Başkan,

Guido Raimondi,

Yargıçlar,

Işıl Karakaş,

Peer Lorenzen,

Dragoljub Popović,

András Sajó,

Paulo Pinto de Albuquerque,

Helen Keller,

ve Daire Yazı İşleri Müdürü Stanley Naismith'in katılımıyla oluşturulan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm) heyeti yapılan müzakereler sonrasında 19 Kasım 2013 tarihinde aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan (13660/05 no'lu) dava, on iki Türk vatandaşının, Halit Tekçi, Ayşan Tekçi, Süleyman Tekçi, Sara Tekçi, Havva Tekçi, Lokman Tekçi, Osman Tekçi, Salime Tekçi, Abdurrahman Tekçi, Asya Tekçi, Mehmet Tekçi ve Ömer Tekçi'nin ("başvuranlar") 25 Şubat 2005 tarihinde, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca yapmış oldukları başvurudan ibarettir.

2. Başvuranlar, Ankara'da görev yapan avukatlar H. Geylani ile Y. Geylani Arslan tarafından temsil edilmişlerdir. Türk Hükümeti ("Hükümet") ise kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

3. Başvuranlar, Sözleşme'nin 2, 5, 6, 13 ve 14. maddelerinin ihlal edildiğini iddia etmektedirler.

4. İkinci Bölüm Başkanı, 6 Temmuz 2009 tarihinde başvurunun Hükümete bildirilmesine karar vermiştir. Ayrıca, Sözleşme'nin 29. maddesinin 1. fıkrası hükümlerince, Daire'nin davanın kabul edilebilirliği ve esası hakkında birlikte karar verileceği bildirilmiştir.

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

5. Başvuranlar sırasıyla 1942, 1948, 1963, 1964, 1973, 1974, 1978, 1981, 1981, 1982, 1986 ve 1990 yılı doğumlu olup, Hakkari'de ikamet etmektedirler.

6. Halit Tekçi ve Ayşan Tekçi, kayıp Nezir Tekçi'nin (Bundan böyle metinde "Nezir" olarak anılacaktır.) baba ve annesidir; diğer başvuranlar ise erkek ve kız kardeşleridir.

A. Nezir Tekçi'nin kaybolması hakkında

7. Başvuranlar, Nezir'in 27 Nisan 1995 tarihinde, erkek kardeşi Lokman'ın Yüksekova'ya taşınması sırasında yardımcı olmak amacıyla Armutlu köyüne gittiğini ve taşınma sırasında, iki kardeşin, Habip Bala ve Hamit İsaoğlu ile birlikte, Yukarıölçek köyünde yaşayan Fehim Dara'yı ziyaret ettiklerini belirtmektedirler. Başvuranlar, 28 Nisan 1995 tarihinde Yukarıölçek köyü yakınlarında askeri bir operasyon düzenlendiğini ve askerlerin beş kişi ile aralarında Ecevit Sefalı, Nazım Dara, Serhenk Serdaroğlu, Cemil Kırmızıtaş, Kadir Altekin, Abdullah Yazar'ın da bulunduğu çok sayıda köylüyü götürdüklerini ifade etmektedirler. Başvuranlar, Nezir hariç tüm şahısların ertesi gün serbest bırakıldığını ve Nezir'in, Muşan köyünde bulunan bölükteki askerlere teslim edildiğini; bu

birliğin komutanı olan A.O.A'nın, dört gün sonra yakınlarını öldürdüğünü belirtmişlerdir.

B. Askeri makamlara yapılan suç duyuruları

8. Başvuranlar 22 Mayıs 1995 tarihinde, Hakkâri Jandarma Komutanlığına, Nezir'in kaybolmasıyla ilgili olarak şikâyette bulunmuşlardır. Başvuranlar, aynı gün, Yüksekova Kaymakamına da benzer bir dilekçeyle müracaat etmişlerdir.

9. Van Askeri Savcılığı (21. Jandarma Sınır Tümen Komutanlığı), 15 Aralık 1997 tarihinde, A.O.A. ve M.E.Y. hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Kararında, başvuranların 22 Mayıs 1995 ve 5 Haziran 1995 tarihlerinde şikâyette bulduklarını belirtmiştir. Savcılık, 31 Temmuz 1995 tarihli jandarma tutanağı başta olmak üzere bazı bilgilerin toplandığını tespit etmiş ve kaybolan şahsın PKK¹ üyesi olduğunu belirtmiştir. Savcılık aynı zamanda, Nazım Fırat'ın (bölücük suçundan yakalanmıştır) ifadesine göre, Nezir'in 31 Mayıs 1995 tarihinde, Yüksekova'da askerler ile PKK üyeleri arasında yaşanan silahlı bir çatışmaya katıldığını; çatışma sırasında öldürüldüğünü; çatışmanın yaşandığı yere gömüldüğünü, Nazım Fırat'ın ise güvenlik güçleri tarafından yakalandığını saptamıştır. Bu nedenle, Savcılık, kayıp şahsın babası ile Nazım Fırat'ın, Nezir'in öldürüldüğünü iddia etmelerine rağmen, ne bu konu hakkında ne de A.O.A. ve M.E.Y.'nin Nezir'i öldürdükleri iddiası hakkında kesinlik olmadığını belirtmiştir. Savcılık, Nezir'in PKK üyesi olduğunun da ispatlanmadığını belirtmiş ve Nazım Fırat'ın gözaltında bulunduğu sırada baskı altında alınan ifadesini yalanladığını, bu sebeple de söz konusu ifadenin bundan böyle kanıt değeri taşımadığını eklemiştir.

---

¹ Yasadışı silahlı örgüt

Savcılık, Nezir'in cesedi bulunmadığından, öldüğünün ya da öldürüldüğünün tespit edilmesinin mümkün olmadığını ayrıca, başvuranların, Nezir'in güvenlik güçleri tarafından gözaltına alındığına dair beyanlarının da delil unsurlarıyla doğrulanmadığı sonucuna varmıştır.

10. Van Jandarma Asayiş Kolordu Komutanlığı, 20 Aralık 1997 tarihi itibarıyla, kovuşturmayaya yer olmadığına dair karara itiraz etmemiştir.

11. Van Askeri Savcılığının 15 Aralık 1997 tarihli kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararı, 10 Aralık 1998 tarihinde Halit Tekçi'ye tebliğ edilmiştir.

12. Dosyada yer alan bilgilere göre, Halit Tekçi, yetkili Askeri Mahkeme önünde bu karara itiraz etmemiştir.

C. Yetkili mahkemelere yapılan suç duyuruları

13. Halit Tekçi 22 Mayıs 1995 tarihinde, Yüksekova Cumhuriyet Savcılığına, oğlunun kaybolmasından askerlerin sorumlu olduğuna değinerek konuyla ilgili şikâyette bulunmuştur. Halit Tekçi, olaylara dair anlatımını tekrarladıktan sonra, Habip Bala, Hamit Cindar, Fehim Dara, Mehdiye Dara, Ecevit Safalı, Nazım Dara, Serhenk Erişmiş, Kadir Altekin ve Abdullah Yazar'ın ifadelerinin alınmasını talep etmiştir.

14. Yüksekova Cumhuriyet savcısı 22 Mayıs 1995 tarihinde, Jandarma Komutanlığından, Halit Tekçi'nin aynı tarihli şikâyet dilekçesinde adı geçen şahısların iletişim bilgilerinin ivedi olarak sağlanmasını talep etmiştir.

15. Yüksekova Cumhuriyet savcısı yine 22 Mayıs 1995 tarihinde, Halit Tekçi'nin ifadesini almıştır. Halit Tekçi bilhassa, oğlunun, Muşan köyünde kalan askerler tarafından gözaltına alındığını beyan etmiştir.

16. Yüksekova Cumhuriyet savcısı 24 Mayıs 1995 tarihinde Yüksekova Jandarma Komutanlığından, ifadeleri alınmak üzere Serhenk Erişmiş, Nazım Dara, Fehim Dara, Mehdiye Dara, Ecevit Safalı, Cemil Kırmızıtaş,

Selahattin Sarıtaş, Yusuf Kırmızıtaş, Habip Bala, Hamit Cindar ve Hurşit isimli ancak soyadı belirtilmeyen şahsın hazır bulundurulmasını talep etmiştir.

17. YAKAY-DER Derneği (*Yakınlarını Kaybeden Ailelerle Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği*) 31 Mayıs 1995 tarihinde Fatih (İstanbul) Savcılığına suç duyurusunda bulunmuştur. Savcılık yetkisizlik kararı vererek şikâyeti Yüksekova Savcılığına iletmiştir.

18. Halit Tekçi 5 Haziran 1995 tarihinde, Yüksekova Cumhuriyet Savcılığına Nezir'in kaybolmasıyla ilgili olarak bir başka şikâyet dilekçesi daha sunmuştur. İlgili dilekçesinde, oğluyla birlikte barınağa götürülen ve Nezir'in ellerini ve gözlerini bağladıktan sonra A.O.A isimli askerin onu beraberinde götürdüğünü beyan eden tanıkların dinlenmesini talep etmiştir. Halit Tekçi, Nezir'in Köycük Garnizonuna götürüldüğünü ancak gözaltına alındığının kaydedilmediğini belirtmiştir. Tekçi, şu tanıkların isimlerini vermiştir: Fehim Dara, Nazım Dara, Mehdiye Dara, Kadir Altekin, Serhenk Erişmiş, Ecevit Safalı, Yusuf Kırmızıtaş, Hamit Cindar, Habip Bala, Cemil Kırmızıtaş, İbrahim Bartın, Mehmet Süre, Yusuf Bartın, Mehmet Torus, Casım Bartın, Mikail Tarakçı, Hurşit Karay ve Hurşit isimli ancak soyadı belirtilmeyen şahıs.

19. Halit Tekçi, 7 Haziran 1995 tarihinde, 5 Haziran 1995 tarihli şikâyet dilekçesine atıfta bulunarak Cumhuriyet savcısına, Nezir'i öldürdüğünü ve ardından cesedini bir mayın üzerine koyduğunu iddia ettiği A.O.A. isimli asker hakkında bilgi vermiş; oğlunun ölümünden sorumlu olan şahısların bulunması ve mahkûm edilmesi ile söz konusu kaybolma olayı nedeniyle maruz kalınan maddî ve manevî zararlar bağlamında alınacak meblağın tespit edilmesi için gerekenin yapılmasını talep etmiştir.

20. Yüksekova Cumhuriyet Savcısı, 7 Haziran 1995 tarihinde, Yüksekova Jandarma Komutanlığından, ivedi olarak, ifadesi alınmak üzere asker A.O.A.'nın hazır bulundurulması talebinde bulunmuştur.

21. Başvuranlar 21 Haziran 1995 tarihinde, Yüksekova Savcılığında, yakınlarının kaybolmasıyla ilgili soruşturmanın derinleştirilmesini ve bilhassa tanıkların ve A.O.A. isimli askerin sorgulanmasını talep etmişlerdir.

22. Yüksekova Cumhuriyet savcısı, yine 21 Haziran 1995 tarihinde, 24 Mayıs 1995 tarihli başvurusuna cevap almadığı için, Yüksekova Jandarma Komutanlığına yaptığı talebi yinelemiştir.

23. Yüksekova Cumhuriyet Savcısı da aynı gün, Yüksekova Jandarma Komutanlığına A.O.A.'nın hazır bulundurulması ve ifadesinin alınması hususundaki talebini yinelemiştir.

24. Yüksekova Cumhuriyet savcısı 3 Temmuz 1995 tarihinde, Yüksekova Jandarma Komutanlığından olay günü gözaltına alınan şahısların listesinin ivedi olarak temin edilmesini talep etmiştir.

25. Devlet Bakanı ("Bakan"), 10 Temmuz 1995 tarihinde, başvuruları, 29 Nisan 1995 tarihinde Yukarıölçek köyünde yakınlarının kaybolmasıyla ilgili olarak Hakkâri Valisine başvurulduğu ve soruşturmanın sonucu hakkında haberdar edilecekleri hususlarında bilgilendirmiştir.

26. Komutan A.O.A., 19 Temmuz 1995 tarihinde, yukarıda anılan 3 Temmuz 1995 tarihli talebin ardından, Yüksekova Cumhuriyet savcısına, olay günü gözaltında bulunan 68 kişinin ad ve soyadlarının el yazısıyla yazılı olduğu bir kağıt göndermiştir.

27. A.O.A.'nın, yine 19 Temmuz 1995 tarihinde, Cumhuriyet savcısı tarafından ifadesi alınmıştır. İfadesinde, ne Halit Tekçi'yi ne de oğlu Nezir Tekçi'yi tanımadığını beyan etmiş; olayların meydana geldiği dönemde göz altına alınan şahısların listesini sunmuştur. A.O.A., bu listeden, Nezir'in gözaltına alınmadığı sonucuna varıldığını belirtmiştir. A.O.A. ayrıca, Haziran ayının başlarında, Yüksekova Jandarma Komutanlığına karşı provokasyon atışları yapıldığını ve Nezir'in bu çatışmada öldürüldüğünü, cesedinin ise PKK üyeleri tarafından alındığını öğrendiğini belirtmiştir.

28. Yüksekova Cumhuriyet savcısı 20 Temmuz 1995 tarihinde, Yüksekova Jandarma Komutanlığından, Çobanpınar köyü yakınlarında (Mıtırban olarak adlandırılmaktadır) çıkan çatışma sırasında ölen Nezir'in kaybolmasıyla ilgili olarak ivedi bilgi verilmesini ve öldüğünü doğrulayan belgelerin iletilmesini talep etmiştir.

29. Başvuranlar 24 Temmuz 1995 tarihinde Yüksekova Savcılığından ve Hakkari Valisinden, yakınlarının 29 Nisan 1995 tarihinde kaybolmasıyla ilgili haberleri talep etmişlerdir. Aynı tarihte, Bakanın 10 Temmuz 1995 tarihli mektubunu aldıklarını bildirmiş ve yakınlarının kaybolmasına neden olan koşulların aydınlatılması için gerekenin yapılmasını talep etmişlerdir.

30. Yüksekova Jandarma Komutanlığı, 31 Temmuz 1995 tarihinde "Ağit" kod adlı Nazım Fırat'ın ifadesine dayanarak, "Bedirhan" kod adlı Nezir'in 31 Mayıs 1995 tarihinde PKK üyeleri ile Yüksekova Jandarma Komutanlığı arasında çıkan çatışma sırasında göğsüne isabet eden iki kurşun neticesinde hayatını kaybettiği hususunda Yüksekova Cumhuriyet savcısını bilgilendirmiştir. Jandarma Komutanlığı, söz konusu ifadenin ve vukuat raporunun suretlerini eklemiştir.

31. Yüksekova Cumhuriyet savcısı 14 Ağustos 1995 tarihinde aşağıda adı geçen şahısların ifadelerini almıştır:

– Selahattin Sarıtaş, altmış-yetmiş kişiyle birlikte iki ila üç ay önce gözaltına alındığını beyan etmiş; bu kişilerin bir kısmının bir barınakta, diğer kısmının ise bir çadırda gözaltına alındığını, kötü muamelelere maruz kalmadıklarını ve Nezir'i tanımadığını belirtmiştir.

– Yusuf Kırmızıtaş, altmış-yetmiş kişiyle birlikte iki ila üç ay önce gözaltına alındığını ifade etmiş; ancak Nezir'in gözaltına alınıp alınmadığını bilmediğini belirtmiş olup kötü muamelelere maruz kalmadığını ifade etmiştir.

– Nazım Dara, ihtilaf konusu olayların meydana geldiği dönemde, bir barınakta gözaltına alındıklarını ve Nezir'i tanımadığını beyan etmiş ve iki

kişinin İlçe Jandarma Karakoluna götürüldüğünü ve daha sonra serbest bırakıldıklarını belirtmiştir.

– Mehdiye Dara, gözaltına alınmadığını ve Nezir'i tanımadığını beyan etmiştir.

– Fehim Dara, gözaltına alınmadığını ve Nezir'i tanımadığını beyan etmiştir.

– Ecevit Safalı, ihtilaf konusu olayların meydana geldiği dönemde gözaltına alındığını ve Nezir'i tanımadığını belirtmiştir.

– Serhenk Erişmiş, ihtilaf konusu olayların meydana geldiği dönemde gözaltına alındığını; fakat Nezir'i tanımadığını belirtmiştir.

32. Başvuranlar 15 Ağustos 1995 tarihinde, Hakkâri Valisine, Bakanın 10 Temmuz 1995 tarihli mektubuyla ilgili olarak başvurmuşlardır.

33. Yüksekova Cumhuriyet savcısı 12 Eylül 1995 tarihinde *rationae materiae* yetkisiz olduğunu açıklamış ve dava dosyasını Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet savcısına iletmiştir. Kararında, Nezir'in, bir grup terörist ile Yüksekova Jandarma Komutanlığına saldırdığı sırada çıkan bir çatışma sırasında göğsüne aldığı ateş sonucu öldürüldüğünü belirtmiştir.

34. Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet savcısı 4 Ekim 1995 tarihinde, Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü ile Diyarbakır Jandarma Komutanlığından her üç ayda bir sonuç raporu talep ederek, Nezir'in ölümünden sorumlu olduğu iddia edilen kişiler hakkında arama izni çıkarmıştır.

35. Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet savcısı 20 Kasım 1995 tarihinde Nazım Fırat'ın ifadesini almış; Fırat, ifadesinde, Yüksekova Jandarma Komutanlığı'na karşı yürütülen operasyon sırasında Nezir'in ölümüyle ilgili olarak hiçbir şey bilmediğini belirtmiştir. Gözaltına alındığında, Üstçavuş İbrahim'in kendisini, aksi yönde ifade vermeye

zorladığını, Nezir'i tanımadığını ve Nezir'in nerede öldürüldüğünü bilmediğini ve adını ilk defa Jandarmada duyduğunu belirtmiştir.

36. Hakkâri Emniyet Müdürlüğü, Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet savcısının 4 Ekim 1995 tarihli talebine yanıt olarak, Nezir'in mahkeme kararı olmadan/yasaya aykırı olarak yapılan infazıyla ilgili olarak delil unsurlarının, belgelerin ya da ihbarların bulunmadığını bildirmiştir.

37. Başvuranlar 17 Mart 1997 tarihinde, Nezir'in askerler tarafından yakalandığını ve A.O.A. isimli asker tarafından, M.E.Y. isimli askerin işbirliğiyle, öldürüldüğünü belirterek Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi savcılığına ek şikayet dilekçelerini sunmuşlardır. Başvuranlar, dilekçelerinde özellikle şu hususlara değinmişlerdir:

– 29 Nisan 1995 tarihinde Muşan köyüne giden Selim Özekan, Halit Tekçi'ye, Nezir'in ve diğer şahısların askerler tarafından gözaltına alındığını gördüğünü ifade etmiştir.

– Gözaltına alınan Sadrettin Bala ve Hamit Cıdar, serbest bırakılmıştır. Bala ve Cıdar, Nezir'le birlikte iki gün gözaltında kaldıklarını, Nezir'in ellerinin ve gözlerinin bağlı olduğunu ve daha sonra başka bir yere götürüldüğünü beyan etmiştir.

– Muşan köyünde yaşayan Cemil Kırmızıtaş ve Selahattin Kırmızıtaş da askerler tarafından gözaltına alınmış ve her ikisi de Nezir'le birlikte iki gün boyunca gözaltında kaldıklarını ifade etmiş; askerlerin Nezir'i elleri ve gözleri bağlı bir halde götürürken gördüklerini belirtmişlerdir.

– Halit Tekçi 10 Mayıs 1995 tarihinde Yüksekova'da alışveriş merkezindeyken, ihtilaf konusu askeri operasyona katılan bir askerle konuşmuştur. Tekçi, bu askerin kendisine, Nezir'in 1 Mayıs 1995 tarihinde PKK'nın sığınakları ile ilgili sorular sorulduktan ve bu örgüte üye olmadığı cevabını verdikten sonra A.O.A. tarafından öldürüldüğünü söylediğini belirtmiştir. Tekçi, bu askerin aynı zamanda, A.O.A.'nın Nezir'i elleri ve gözleri bağlı iken öldürdüğünü ve ardından cesedini mayın üzerine

koyduğunu; mayının patladığını ve cesedin parçalandığını ifade ettiğini de eklemiştir.

38. Yüksekova Cumhuriyet savcısı 19 Mart 1997 tarihinde, Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet savcısına Halit Tekçi'nin şikâyet dilekçesinin bir suretini iletmiştir.

39. Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet savcısı 9 Temmuz 1997 tarihinde, 31 Mayıs 1995 tarihinde PKK üyeleri ile güvenlik güçleri arasında çıkan çatışma sırasında Nezir'in hayatını kaybetmesiyle ilgili olarak *rationae loci* yetkisiz olduğunu açıklamış ve dava dosyasını Van Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet savcısına iletmiştir.

40. Van Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet savcısı 5 Kasım 1997 tarihinde, Nezir cinayetinin sözde failleri olan A.O.A. ve M.E.Y.'nin unvanlarını göz önünde bulundurarak görevsiz olduğunu açıklamış ve dosyayı Van Askeri Savcısına iletmiştir.

41. Yüksekova Savcılığı 29 Haziran 2004 tarihinde, YAKAY-DER'in 31 Mayıs 1995 tarihli şikâyet dilekçesini inceledikten sonra, 12 Eylül 1995 tarihinde yetkisiz olduğunu açıkladığını ve bu şikâyet dilekçesini Van Devlet Güvenlik Mahkemesine iletildiğini tespit etmiştir.

42. Van Savcılığı 10 Ağustos 2004 tarihinde görevsizlik kararı vererek dava dosyasını, Nezir cinayetinin failleri olduğu iddia edilen A.O.A. ve M.E.Y.'nin asker olmaları ve olayların askerler tarafından gerçekleştirilen operasyonlar sırasında meydana gelmesi nedeniyle Van Askeri Savcılığına iletmiştir. Savcılık, kararında, ön soruşturma ile 8 Ocak 2004 tarihinde düzenlenen tutanaktan, Nezir'in İran sınırında, peşmerge gibi giyindiği için öldürüldüğü sonucuna varıldığını tespit etmiştir. Öte yandan, Savcılık, Cemil Kızıldaş'ın ifadesinden, 1995 yılının Nisan ayının sonunda, askerlerin, terörle mücadele konusunda bilgi vermek amacıyla Dişli Karakoluna gittiklerinin tespit edildiğini de belirtmiştir. Cemil Kırmızıtaş'ın ifadesinde, askerlerin bu amaçla, çevre köylerden aralarında kelepçeli bir

halde Nezir'in de bulunduğu altmış kişiyi topladığını ve kendisinin onunla konuştuğunu ayrıca Komutan A.O.A.'nın görüşünü ifade ettikten sonra, Nezir hariç olmak üzere toplanan tüm köylüleri serbest bıraktığını belirtmiştir. Öte yandan, Savcılık, tanık Nazım Dara'nın, askerlerin Nezir'i götürdüklerini beyan ettiğini belirtmiştir.

43. Başvuranlar 6 Mayıs 2005 tarihinde, Yüksekova Savcılığının 29 Haziran 2004 tarihinde verdiği yetkisizlik kararının ardından yürütülen ceza soruşturması ile ilgili belgelerin birer suretini talep etmişlerdir. Savcılık aynı gün, dosyanın 12 Ağustos 2004 tarihinde Askeri Savcılığa ileildiği yanıtını vermiştir.

44. Askeri savcılık, 13 Eylül 2006 tarihinde, başvuruların 12 Eylül 2006 tarihli taleplerine cevaben, şikâyet dilekçeleriyle ilgili olarak herhangi bir soruşturma yürütülmemiş olması nedeniyle, ilgililere iletilecek herhangi bir belge ya da karar bulunmadığını belirtmiştir.

45. Yüksekova Savcılığı 15 Aralık 2008 tarihinde Halit Tekçi'yi dinlemiş; Tekçi ifadesinde, oğlu Nezir'in koyunları Yüksekova'ya götürmek için 27 ya da 28 Nisan 1995 tarihinde Armutlu'ya gittiğini; geceyi Demirkonak köyünde Nazım Dara'nın evinde geçirdiğini ve gün ağarırken jandarmaların bu köye bir operasyon gerçekleştirdiklerini, köy halkını ve Nezir'i topladıklarını beyan etmiştir. Tekçi, bir askerinin Nezir'e, geleneksel kıyafetlerini giyerse askeri komutan tarafından öldürülme riski olduğunu söylediğini ve daha sonra bu komutanın oğlunu yakaladığını eklemiştir. Tekçi aynı zamanda, belirtilmeyen bir tarihte, olayların meydana geldiği dönemde askerliğini yapan bir erle konuştuğunu ve bu erin kendisine, oğlunun askerler tarafından öldürüldüğünü söylediğini de belirtmiştir.

46. Yüksekova savcılığı 17 Aralık 2008 tarihinde, yakalandığı sırada Nezir'le birlikte olan ve Halit Tekçi'nin, bu yakalama vakasıyla ilgili beyanını doğrulayan Mehmet Süre'nin ifadesini almıştır.

47. Yüksekova savcılığı 18 Aralık 2008 tarihinde Cemil Kırmızıtaş'ın ifadesini almıştır. Kırmızıtaş, ihtilaf konusu olayların meydana geldiği

dönemde, kendisinin de Dişli Karakolunda gözaltında olduğunu; Nezir'i gördüğünü ve kendisini sürü hayvanı ticareti yaptığı için tanıdığını ve Nezir'in kelepçeli olduğunu beyan etmiştir. Kırmızıtaş, Nezir hariç olmak üzere gözaltına alınan herkesin serbest bırakıldığını ve bu durumdan ailesinin bir ferdi haberdar ettiğini belirtmiştir.

48. Yüksekova Savcılığı 19 Aralık 2008 tarihinde Nazım Dara'yı dinlemiştir. Dara ifadesinde, ihtilaf konusu olayların meydana geldiği dönemde, Nezir'in başka bir şahısla birlikte geceyi geçirmek için evine geldiğini ve sabah köye jandarmaların geldiğini ve köylüleri ve Nezir'i yakaladığını beyan etmiştir. Dara, hepsinin gözaltına alındığını, ertesi gün ise Nezir hariç olmak üzere herkesin serbest bırakıldığını belirtmiştir. A.O.A. isimli bir komutanın da olaya karışan askerler arasında olduğunu ifade etmiştir. Dara, birkaç gün sonra, askerlere Nezir'in başına ne geldiğini sorduğunu; askerlerin de Nezir'in arazide öldürüldüğünü söylediklerini eklemiştir.

49. Yüksekova Cumhuriyet savcısı 13 Ağustos 2009 tarihinde Y.Ş.'yi dinlemiştir. Y.Ş. ifadesinde, Gelibolu'da askerliğini yaptığı sırada, taburunun 1995 yılının Nisan ayında Yüksekova'ya gönderildiğini ve aralarında rütbelilerin de bulunduğu tüm askerlerin birkaç gün boyunca Muşan köyünde konakladıklarını beyan etmiştir. Y.Ş., Nezir Tekçi isimli bir şahsın taburun birinci birliği tarafından yakalandığını ; kendisinin ikinci birlikte görevli olduğunu eklemiştir. Olay günü elli asker Nezir'le ve birinci birliğin Komutanı A.O.A., ikinci birliğin Teğmeni K.A. ve isimlerini hatırlamadığı rütbeli diğer askerlerle birlikte operasyona gittiklerini belirtmiştir. Y.Ş., Nezir'in askerlere teröristlerin dağda saklandıkları ve silahlarını gizledikleri yerleri açıklamak zorunda kaldığını ve verdikleri bir mola sırasında bizzat Nezir'le konuştuğunu ve Nezir'in de kendisine adını ve köyünün ismini (Oramarlı) söylediğini belirtmiştir. Y.Ş. aynı zamanda, dönüş yolunda, Komutan A.O.A.'nın, Nezir'i, PKK üyelerinin ve

silahlarının nerede bulunduğunu söylememesi halinde öldürmekle tehdit ettiğini; ancak Nezir'in hiçbir şey bilmediğini söylediğini de ifade etmiştir. A.O.A.'nın daha sonra Nezir'i on metre kadar uzağa götürdüğünü ve Nezir'in, bu komutan tarafından öldürüleceğini düşünerek diğer erlere doğru koştuğunu ve bu komutanın Kürtçe konuşan erlerin ellerini kaldırmalarını istediğini eklemiştir. Bunun üzerine yirmi kadar erin elini kaldırdığını ve A.O.A.'nın onlara Nezir'e ateş etmelerini söylediğini ancak söz konusu erlerin bunu yapmayı kabul etmediğini ifade etmiştir. Y.Ş. daha sonra, Teğmen K.A.'nın, Komutan A.O.A.'dan, kendisine Nezir'i öldürme emri vermesini istediğini, Komutan A.O.A.'nın kendisine bu emri verdiğini ; bunun üzerine Teğmen K.A.'nın, Nezir'i on metre kadar ileriye götürdüğünü ve G3 tipi tüfeğiyle bir ya da iki sefer Nezir'e ateş ettiğini beyan etmiştir. Ardından, Komutan A.O.A.'nın erlere Nezir'e ateş etmelerini emrettiğini; erlerin bu emri yerine getirdiğini ve kendisinin de diğer erlerle birlikte, ancak silahını kenara yönelterek Nezir'in bulunduğu yöne doğru ateş ettiğini eklemiştir. Nezir'in hayatını kaybettiğini ve Teğmen K.A.'nın mayın sorumlusundan onu birleştirmesini istediği belirtmiştir. Y.Ş., bir süre sonra mayın patlama sesi duyduğunu, Nezir'in kıyafetlerinin havada uçtuğunu gördüğünü ve Teğmen K.A.'nın, erlere Nezir'in gövdeden ayrılmış başını saçlarından tutarak gösterdiğini ifade etmiştir.

Er Y.Ş., Nezir'i, Cumhuriyet savcısının kendisine gösterdiği bir fotoğraftan teşhis etmiştir. Y.Ş. ayrıca, Halit Tekçi'nin, Nezir'in ölümüyle ilgili olarak tanıklık etmesi amacıyla evine geldiğini de belirtmiştir.

D. A.O.A. ve K.A. isimli askerler hakkında açılan ceza davası

50. Hakkâri Cumhuriyet savcısı 4 Mayıs 2011 tarihli iddianameyle, Nezir isimli şahsı işkence ederek kasten öldürme nedeniyle A.O.A.

hakkında ceza davası açmıştır. Savcı, iddianamesinde, Halit Tekçi ile tanıklar Y.Ş. ve Y.Ş.'nin ifadelerini doğrulayan H.A.'nın beyanları ile dosyada bulunan delil unsurlarına atıfta bulunmuştur.

51. Daha sonra, K.A. hakkında da, A.O.A.'ya atılı aynı suçlamalarla ceza davası açılmıştır.

52. Yargıtay, adaletin iyi bir şekilde yürütülmesi ve güvenlik nedeniyle 14 Kasım 2011 tarihinde, davayı Hakkâri Ağır Ceza Mahkemesi'nden Eskişehir Ağır Ceza Mahkemesi'ne (Bundan böyle metinde "Ağır Ceza Mahkemesi" olarak anılacaktır.) göndermiştir.

53. Ağır Ceza Mahkemesi 21 Aralık 2011 tarihinde davayı incelemeye başlamıştır.

54. Ağır Ceza Mahkemesi 29 Mart 2012 tarihli duruşma sırasında A.O.A. ve K.A.'yı dinlemiştir. Her ikisi de, kendilerine atılı suçları inkâr etmiştir.

55. Ağır Ceza Mahkemesi 12 Haziran 2012 tarihli duruşma sırasında, olayların meydana geldiği dönemde asker olan İ.A.Ş.'yi dinlemiş; İ.A.Ş. olayı hatırlamadığını ifade etmiştir.

56. Ağır Ceza Mahkemesi 4 Ekim 2012 tarihli duruşma sırasında Halit Tekçi'yi dinlemiş; Tekçi daha önce verdiği beyanlarını tekrar etmiştir.

57. Ağır Ceza Mahkemesi 18 Aralık 2012 tarihli duruşma sırasında, tanık H.A.'yı dinlemiştir. H.A., Nezir'in, taburu tarafından yakalandığını, terörist olması sebebiyle işkence edildiğini ve kendisinden saklı silahları göstermesinin istenildiğini ifade etmiştir. H.A., Nezir'in PKK üyesi olmadığını ve bu örgütle arasında hiçbir bağ bulunmadığını söylediğini belirtmiştir. Olay günü, öğleden sonra, Nezir'in dağa götürüldüğünü; kendisinin Nezir'i götüren askerin ararsında olmadığını ancak arkadaşlarının kendisine, Nezir'in dağda, A.O.A.'nın emri üzerine açılan ateş sonucu öldürüldüğünü ve tüm askerlerin daha sonra Nezir'e ateş ettiğini belirtmiştir. H.A., Nezir'in cesedinin daha sonra bomba patlamasıyla

parçalandığını eklemiş ; M.T.'nin kendisine, olayın nasıl geliştiğini ayrıntılarıyla anlattığını belirtmiştir.

58. Ağır Ceza Mahkemesi 5 Mart 2013 tarihli duruşma sırasında Y.Ş.'yi dinlemiştir. Y.Ş., Nezir'in ölümüyle ilgili olarak daha önceki beyanını doğrulamıştır. Öte yandan, avukat A.E., A.O.A. tarafından hazırlanan, olayların meydana geldiği dönemde gözaltına alınan kişilerin listesinden Cemil Kırmızıtaş ile Selahattin Kırmızıtaş'ın, Halit Tekçi'yi Nezir'in onlarla birlikte gözaltına alındığından haberdar ettikleri sonucuna varıldığını ileri sürmüştür.

59. Yargılama halen Ağır Ceza Mahkemesinde derdesttir.

E. Tanık Nazım Fırat hakkında açılan ceza davası

60. Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet savcısı 21 Temmuz 1995 tarihinde, bölücülük nedeniyle Nazım Fırat hakkında ceza davası açmıştır.

61. Dosyada, bu davanın sonucu hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK KURALLARI

62. AİHM, özellikle *Sabuktekin / Türkiye* (No. 27243/95, §§ 61-68, AİHM 2002-II), *Ertak / Türkiye* (No. 20764/92, §§ 94-106, AİHM 2000-V), *Kurt / Türkiye* (25 Mayıs 1998, §§ 56-62, *Karar ve Hüküm Derlemeleri* 1998-III), *Tekin / Türkiye* (9 Haziran 1998, §§ 25-29, *Derlemeler* 1998-IV) ve *Çakıcı / Türkiye* ([BD], No. 23657/94, §§ 56-67, AİHM 1999-IV) kararlarında yer alan iç hukuk kurallarının geneline atıfta bulunmaktadır.

63. 353 sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun 107. maddesine göre, askerî savcı tarafından verilen

kovuşturmayaya yer olmadığına dair karara, kararın ilgiliye tebliğ edildiği tarihten itibaren on beş gün içinde en yakın askerî mahkemede itiraz edilebilir.

64. Ceza Muhakemesi Kanununun (“CMK”; 5271 sayılı 4 Aralık 2004 tarihli Kanun) 172. maddesinin 2. fıkrasına göre, kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verildikten sonra, yeni delil meydana çıkmadıkça, aynı fiilden dolayı kamu davası açılmaz.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. HÜKÜMETİN ÖN İTİRAZLARI HAKKINDA

A. Altı aylık süre kuralına uyulmaması bağlamında yapılan itiraz

65. Hükümet, iki alanda, altı aylık süre kuralına uyulmaması bağlamında kabul edilemezlik itirazında bulunmaktadır. Hükümet bir yandan, başvuranların iç hukuk yollarının etkili olmadığını düşünmüş olsalardı, AİHM’in içtihadına uygun olarak, şikâyet tarihinden itibaren altı ay içerisinde ya da iç hukuk yollarının etkisiz olduğunun farkına vardıkları tarihten itibaren başvuruda bulunabileceklerini ileri sürmektedir. Diğer yandan, Hükümet, başvuranların, yakınlarının kaybolmasından on yıl sonra ve iç hukukta kesinlik kazanan karar tarihinden beş yıl sonra, 25 Şubat 2005 tarihinde başvuruda bulunma nedenlerine dair herhangi bir açıklama yapmadıklarını ileri sürmektedir.

66. Başvuranlar, Hükümet’in itirazına karşı çıkmaktadırlar.

1. İtirazın birinci alanıyla ilgili olarak

67. Mahkeme, başvuranların *ab initio* soruşturma yapılmamasından değil de ulusal makamlar tarafından yürütülen soruşturmanın –yıllardır

süren- yetersiz oluşunun etkisiz görüldüğünden şikâyet ettiklerini tespit etmektedir. Bu nedenle, Mahkeme, somut olayda, Hükümetin, başvuruların şikâyet tarihinden itibaren ya da iç hukuk yollarının etkisiz olduğunun farkına vardıkları tarihten itibaren altı ay içerisinde başvuruda bulunmaları gerektiğine dair iddiasının, başvuruların Sözleşme'nin 2. maddesi alanında ceza soruşturmasının etkin olmadığı ile ilgili olarak dile getirdikleri şikâyetlerle doğrudan bağlantılı konularla ilgili olduğunu kaydetmiştir. (*Nihayet Arıcı ve diğerleri / Türkiye*, No. 24604/04 ve 16855/05, § 135, 23 Ekim 2012). Bundan dolayı, Mahkeme, esas bakımından birleştirmeye karar vermiştir.

2. *İtirazın ikinci alanıyla ilgili olarak*

a. **İlgili Genel İlkeler**

68. Kaybolma davalarında, AİHM, kayıp kişinin ölmüş olduğu kararının otomatik olarak alınamayacağını, ancak davanın kendi koşulları içinde yapılacak bir değerlendirmeden sonra karar verilebileceğini ve bu bağlamda son kez kişinin görüldüğü tarihin önemli bir unsur olduğunu hatırlatmaktadır. (*Varnava ve diğerleri / Türkiye* [BD], No. 16064/90, 16065/90, 16066/90, 16068/90, 16069/90, 16070/90, 16071/90, 16072/90 ve 16073/90, § 143, AİHM 2009 ve *Vagapova ve Zoubiraiev / Rusya*, No. 21080/05, §§ 85-86, 26 Şubat 2009). Söz konusu kaçırılma olayından itibaren geçen süre kayıp kişinin ölü kabul edilmesine karar verilmesi için tek başına yeterli değildir. Kaçırılma olayının hangi şartlarda gerçekleştiğinin ve mağdurun silahlı çatışmanın hangi tarafında yer aldığına dikkate alınması gerekmektedir (*Timurtas / Türkiye*, No. 23531/94, §§ 82-83, AİHM 2000-VI, ve *Osmanoğlu / Türkiye*, No. 48804/99, §§ 55-58, 24 Ocak 2008, ve bu kararda yapılan atıflar ile *Açış / Türkiye*, No. 7050/05, § 35, 1 Şubat 2011).

69. Bu nedenle ve Mahkemenin içtihadı uyarınca, bir başvurunun esasının incelenmesi için, özellikle, iç hukuk yollarının tüketilmesinden sonra ve iç hukuk mahkemelerince verilen kesin karardan itibaren altı ay içinde AİHM'e başvurulması gerektiğini ifade eden 35. maddenin 1. fıkrasında sayılan şartların da bir arada bulunması gerekmektedir. Altı ay kuralı, hukuk güvenliğini sağlamayı amaçlamakta ve Sözleşme bakımından ihtilaf konusu davaların makul süre içinde incelenmesine imkân vermektedir. Ayrıca, bu kural yetkililer ile diğer ilgili kişileri uzun süre belirsizlik içinde kalmaktan korumayı da amaçlamaktadır (*Bulut ve Yavuz / Türkiye* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 73065/01, 28 Mayıs 2002, *Bayram ve Yıldırım / Türkiye* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 38587/97, AİHM 2002-III).

70. Şayet başvuru yolu bulunmuyorsa ya da mevcut olan başvuru yolları etkin değilse Sözleşme'nin 35. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen altı aylık süre kural olarak olay tarihinde başlamaktadır (*Hazar ve diğerleri / Türkiye* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 62566/00-62577/00 ve No. 62579-62581/00, 10 Ocak 2002). Bununla birlikte, bir başvuran görünüşe göre var olan bir iç hukuk yolunu kullandığı veya kullanmayı istediğinde, ancak daha sonra bu yolların etkinliğini ortadan kaldıran şartların farkına varmasında olduğu gibi bir takım ayrık durumlar dikkate alınarak uygulama yapılabilir. Böyle bir durumda altı aylık sürenin başlangıç tarihi olarak başvuranın iç hukuk yolunun etkisizliğini ilk defa öğrendiği veya öğrenmesi gerektiği tarih olarak almak gerekmektedir (*Paul ve Audrey Edwards / Birleşik Krallık* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 46477/99, 7 Haziran 2001, *Kınış / Türkiye* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 13635/04, 28 Haziran 2005 ile *Öztürk ve diğerleri / Türkiye* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 13745/02, 29 Nisan 2008).

71. Kayıpların söz konusu olduğu davalarda özellikle altı ay kuralının uygulanmasıyla ilgili olarak AİHM, yukarıda anılan *Varnava ve diğerleri*

davasında (§§ 162 - 166) belirtilen temel ilkelere atıfta bulunmaktadır. AİHM, yukarıda anılan *Bulut ve Yavuz* (kabul edilebilirlik hakkında karar), ile *Bayram ve Yıldırım* (kabul edilebilirlik hakkında karar) davalarında ortaya konulan aynı kuralların kayıpların söz konusu olduğu davalarda *mutatis mutandis* uygulandığının altını çizmekle beraber, devam eden durumlarda altı aylık sürenin olduğu gibi uygulanmadığını bildirmiştir (*Agrotexim Hellas S.A ve diğerleri / Yunanistan*, No. 14807/89, 12 Şubat 1992 tarihli Komisyon kararı, Karar ve raporlar 72, s. 148, Cone / Romanya, No. 35935/02, § 22, Haziran 2008 ile yukarıda anılan, *Varnava ve diğerleri*, §§ 158-159).

72. Yukarıda anılan *Varnava ve diğerleri* davasında (§ 166) Mahkeme, on yıl sonra başvuru yapan kimselerin AİHM'e geç başvurmalarını gerekçelendirmek için genellikle davada somut ilerlemeler olduğunu inandırıcı bir şekilde göstermeleri gerektiğine karar vermiştir.

73. Kayıpların söz konusu olduğu davalarda, yetkili yerel makamların soruşturma açmaları ve kayıp kişinin hayatını tehlikeye sokan koşulların ortaya çıkmasından itibaren önlem almaları zorunlu olduğu gibi, soruşturmanın etkin olmaması ya da soruşturma yapılmaması nedeniyle Strazburg'da şikâyette bulunan kayıp kişinin yakınlarının da AİHM'e şikâyette bulunmakta gerekçesiz şekilde geç kalmamaları kaçınılmazdır. Zamanla, tanıkların hafızaları zayıflamakta ve bu tanıkların ya vefat etme ya da bulunamama riski bulunmakta, bazı delil unsurları bozulabilmekte ya da kaybolmakta ayrıca etkin soruşturma yürütme olasılığı giderek azalmaktadır. Öyle ki, AİHM tarafından yapılan inceleme ve verilen karar anlam ve etkinliğinden yoksun kalma riski ile karşı karşıya kalmaktadır. Dolayısıyla, başvurular kayıpların söz konusu olduğu davalarda AİHM'e başvurmayı sonsuza kadar erteleyemezler. Başvurular, özen ve öncelik göstermeliler ve süreyi aşmadan şikâyetlerini sunmalıdırlar (Yukarıda anılan, *Varnava ve diğerleri*, § 161).

74. Kayıpların söz konusu olduğu davalarda başvurular, başvuranların AİHM'e başvurmak için soruşturma yapılmadığını ya da yürütülen soruşturma etkinliğinin azaldığını veya tamamen ortadan kalktığını veya hangi durumda olursa olsun, gelecekte etkin bir soruşturma yürütüleceğine dair en küçük bir işaretin olmadığını gördükleri veya bunları fark etmeleri gerektiği andan itibaren kabul edilebilir ve haklı bir gerekçe olmaksızın uzun zaman beklemeleri sebebiyle AİHM tarafından reddedilebilmektedir. Kayba ilişkin bir takım girişimlerde bulunulduğunda, kayıp yakınları haklı olarak ciddi hukuki ve maddi olguların çözümüne ilişkin bir takım yeni unsurların ortaya çıkmasını bekleyebilirler. Bu koşullar altında, aileler ile kamu otoriteleri arasında şikâyet dilekçeleri ya da bilgi talepleri ile ilgili bir iletişim mevcutsa veya soruşturmanın ilerlediğine dair bir ipucu ya da gerçekçi bir ipucu imkânı varsa, olası bir süre aşımı genellikle sorun olmamaktadır. Buna karşılık, aradan önemli bir süre geçtikten sonra, araştırma faaliyetleri önemli derecede ağır işlerse ve kesintiye uğrarsa, kayıp kişinin yakınlarının etkin bir soruşturma yürütülmediği ve yürütülemeyeceğinin farkına varmalarının zamanı gelmiş demektir. Bu aşamaya ne zaman gelindiği ise zorunlu olarak davanın kendine özgü koşulları ile ilgilidir (yukarıda anılan, *Varnava ve diğerleri*, § 165).

b. Bu ilkelerin mevcut davaya uygulanması

75. Somut olayda, AİHM, başvuranların, yakınlarının 27 Nisan 1995 tarihinde askerler tarafından yakalandıktan sonra kaybolduğunu ve bu kaybolma olayından yaklaşık dokuz yıl on ay sonra, 25 Şubat 2005 tarihinde başvuruda bulduklarını ileri sürdüklerini tespit etmektedir. Mahkeme, başvuranların olaylardan hemen sonra, yakınların kaybolmasıyla ilgili olarak Askeri savcı ile Cumhuriyet savcısına suç duyurusunda bulduklarını saptamaktadır. Askeri savcının 15 Aralık 1997 tarihinde

kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verdiği aşikâr olsa da, Mahkeme, bu karardan önce ve sonra, Cumhuriyet savcısı tarafından, soruşturmayı yeniden başlatacak nitelikte çok sayıda hukuki işlem yapıldığını belirtmektedir. Mahkeme, bilhassa, 10 Ağustos 2004 tarihinde, Van Cumhuriyet Savıcısının, ihtilaf konusu olayların isim isim belirtilen askerler tarafından yapıldığı gerekçesiyle görevsiz olduğunu açıklayarak, dosyayı Van Askeri Savcısına ilettiğini kaydetmektedir. Mahkeme, bu tarihte, başvuranların yakınlarının, diğer köylülerle birlikte askerlerin denetimi altında bulunduğunu ve diğer köylülerin aksine, serbest bırakılmadığını ileri süren önemli tanıklar olduğu (yukarıdaki 37, 42, 47 ve 48. paragraflar) ve bu tanık ifadelerinin, ihtilaf konusu olayların meydana geldiği tarihte görevli olan askerler tarafından gerçekleştirilen gözaltı kayıtlarında bir şüphe uyandırdığı kanısındadır.

76. Oysa 10 Ağustos 2004 tarihinde, yani başvuranların yakınların kaybolmasından yaklaşık dokuz yıl on ay sonra, ceza soruşturmasının yeniden başlatılmasına imkân veren, davayla ilgili yeni olay ve olgular mevcuttu. Her halükarda, Mahkeme, Van Cumhuriyet savcısının tespitlerinin, başvuranların yakınlarının hangi koşullarda kaybolduğunu saptayacak nitelikte olduklarını kaydetmektedir. Bu nedenle, değerlendirmesine sunulan unsurlar ışığında, Mahkeme, başvuranların, böyle bir süre geçmesini haklı gösterecek nitelikte özel koşullar ile olay ve olguların varlığını yani yeni delil unsurlarının keşfi ya da yakınlarının kaybolması ile ilgili yeni bilgiler gösterdikleri kanısındadır (*Er ve diğerleri / Türkiye*, No. 23016/04, §§ 59-60, 31 Temmuz 2012). Dosyada yer alan unsurlardan, soruşturmada, söz konusu kaybolma olayından yaklaşık dokuz yıl on ay sonra AİHM'e başvurulmasını haklı gösterecek nitelikte somut ilerlemeler kaydedildiği sonucuna varılmaktadır (bk. *a contrario*, *Yetişen / Türkiye* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No.21099/06, § 80, 10 Temmuz 2012).

77. Dolayısıyla, bu değerlendirmeler ışığında ve somut olayın özel koşulları göz önüne alındığında, Mahkeme, başvuranların Sözleşme'nin 35. maddesinin 1. fıkrasına uygun olarak, altı aylık süre içinde başvuruda buldukları sonucuna varmaktadır. Bu nedenle, Hükümetin bu itirazı reddedilmelidir.

B. İç hukuk yollarının tüketilmemesi bağlamındaki itiraz

78. Hükümet, iki alanda, iç hukuk yollarının tüketilmemesi bağlamında bir kabul edilemezlik itirazında bulunmaktadır. Bununla birlikte, *Epözdemir / Türkiye* ((kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 57039/00, 31 Ocak 2002), davasına atıfta bulunarak, başvuranların, 10 Aralık 1998 tarihinde kayıp şahsın babasına tebliğ edilen, Askeri Savcılığın 15 Aralık 1997 tarihli kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararına itiraz etmediğini ileri sürmektedir. Hükümet, ayrıca, İdari Yargılama Usulü Kanununun 13. maddesine dayanarak başvuranların İdare hakkında tazminat davası açma imkânlarının bulunduğunu ancak böyle bir dava açmadıklarını belirtmektedir.

79. Başvuranlar bu iddia hakkında görüş bildirmemişlerdir.

80. Mahkeme, itirazın birinci alanıyla ilgili olarak, söz konusu olan itiraz yolunun, kayıp bir şahsı öldürmek suçundan iki asker hakkında ceza davası başlatılması nedeniyle, iç hukuk yollarının etkin olmadığına dair iddia (yukarıdaki 67. paragraf) ışığında incelenmesi gerektiği kanısındadır. Bu nedenle, Mahkeme, Hükümet'in itirazının bu bölümünün, başvuranların Sözleşme'nin 2. maddesi bağlamındaki şikâyetleriyle ortaya konulan sorunlara doğrudan bağlı sorunları ileri sürdüğünü tespit etmektedir. Dolayısıyla, Mahkeme, bu bölümü esastan birleştirmektedir.

81. Devlet görevlileri tarafından haksız fiil ya da saldırılar nedeniyle maruz kalınan zarar için tazminat davası açılmaması bağlamındaki itirazın ikinci alanıyla ilgili olarak, Mahkeme, mevcut davadakine benzer

koşullarda, böyle bir itirazı daha önce reddettiğini hatırlatmaktadır (bk. diğerleri arasından, *Paçacı ve diğerleri / Türkiye*, No. 3064/07, § 69, 8 Kasım 2011, *Ekinci / Türkiye*, No. 25625/94, § 58, 18 Temmuz 2000, *Oğur / Türkiye* [BD], No. 21594/93, § 66, AİHM 1999-III, *Tanrıkulu / Türkiye* [BD], No. 23763/94, § 78, AİHM 1999-IV ve *Zengin / Türkiye*, No. 46928/99, § 36, 28 Ekim 2004). Mevcut davayı inceleyen Mahkeme, Hükümetin somut olayda, farklı bir sonuca götürebilecek nitelikte herhangi bir ikna edici delil ya da iddia sağlamadığı kanısındadır. Dolayısıyla, Mahkeme, Hükümet tarafından yapılan itirazın bu alanını reddetmektedir.

82. Mahkeme, başvurunun, Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının a) bendi anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını ve başka herhangi bir kabul edilemezlik gerekçesi bulunmadığını tespit ederek, başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar vermektedir.

II. SÖZLEŞME'NİN 2, 5, 6, 13 VE 14. MADDELERİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

83. Başvuranlar, yakınlarının, askerler tarafından tutuklu bulunduğu sırada kaybolduğunu iddia etmektedirler. Başvuranlar, Sözleşme'nin 2, 5, 6, 13. ve 14. maddelerini ileri sürmektedirler. Başvuranların şikâyetlerini sunma şekilleri göz önünde bulundurarak, Mahkeme, bu şikâyetleri, Sözleşme'nin yalnızca 2. maddesi açısından incelemenin uygun olduğu kanaatine varmaktadır (*Nihayet Arıcı ve diğerleri*, yukarıda anılan § 141). Söz konusu madde şu şekildedir:

“1. Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur. Yasanın ölüm cezası ile cezalandırdığı bir suçtan dolayı hakkında mahkemece hükmedilen bu cezanın infaz edilmesi dışında, hiç kimsenin yaşamına kasten son verilemez.

2. Ölüm, aşağıdaki durumlardan birinde mutlak zorunlu olanı aşmayacak bir güç kullanımı sonucunda meydana gelmişse, bu maddenin ihlaline neden olmuş sayılmaz:

a) Bir kimsenin yasa dışı şiddete karşı korunmasının sağlanması;

- b) Bir kimsenin usulüne uygun olarak yakalanmasını gerçekleştirme veya usulüne uygun olarak tutulu bulunan bir kişinin kaçmasını önleme;
- c) Bir ayaklanma veya isyanın yasaya uygun olarak bastırılması”

84. Hükümet, bu iddiaya karşı çıkmaktadır.

A. Tarafların iddiaları

85. Hükümet, “her türlü makul şüphenin ötesinde”, başvuruların yakınının askerler tarafından yakalandığı ve ulusal makamların denetimi altında bulunduğu sırada öldürüldüğü sonucuna varılmasına imkân verecek herhangi bir delil bulunmadığını ileri sürmektedir. Hükümet, ulaşılabilir delil unsurlarının tamamının toplanmasından sonra sona erdiğini iddia ettiği ulusal makamlar tarafından yürütülen soruşmanın, başvuruların, askerilerin yakınlarını yakaladığına dair iddialarını desteklemeye izin vermediğinin altını çizmektedir. Ulusal makamlar tarafından kayıp şahsın başına gelenlerin ortaya konulmasının mümkün olmayışının yürütülen soruşmanın etkin olmadığı anlamına gelmediğini belirtmektedir. Hükümet, *Tekdağ / Türkiye* (No. 27699/95, 15 Ocak 2004) davasına atıfta bulunarak, Sözleşme’nin 2. maddesinden ileri gelen pozitif yükümlülüğün Devlete zorunlu olarak ölümcül saldırıların faillerin yerini belirleme ve takip etme yükümlülüğü yüklediğini belirtmektedir.

86. Hükümet, başvuruların, Nezir Tekçi’nin kaybolmasıyla ilgili şikâyetlerinin ardından ulusal makamların derhal ceza soruşması başlattıklarını belirtmektedir. Hükümet ayrıca, Halit Tekçi’nin 5 Haziran 1995 tarihli şikâyetinde dinlenmesini talep ettiği tanıklar Serhenk Erişmiş, Nazım Dara, Mehdiye Dara, Fehim Dara, Selahattin Sarıtaş ve Yusuf Kırmızıtaş’ın Cumhuriyet savcısı tarafından ifadelerinin alındığını belirtmektedir. Hükümet, dosyada yer alan unsurlardan, Nazım Fırat ile A.O.A.’nın ifadelerinin çelişkili olduğu sonucuna varıldığının altını

çizmektedir. Hükümet, Cumhuriyet savcısının, mevcut delil unsurlarının kuralına uygun olarak incelenmesine imkân veren bir soruşturma yürüttüğü sonucuna varmaktadır. Sonuç olarak Hükümet, ulusal makamlara atfedilebilir yasaya aykırı bir fiil bulunmadığı kanısındadır.

87. Hükümet, CMK'nın somut olayla ilgili hükümlerine atıfta bulunarak, Cumhuriyet savcısı tarafından alınan kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın ardından, aynı fiiller nedeniyle ancak yeni delil unsurları bulunması halinde yeni bir soruşturma başlatılabileceğini belirtmektedir. Hükümet, Nezir Tekçi'nin ulusal makamlar tarafından gözaltına alındığını belirten unsur bulunmadığını ve bu bağlamda, bütün gözaltı kayıtlarının ceza soruşturması sırasında incelendiğini ileri sürmektedir. Hükümet, başvurular tarafından dile getirilen şikâyetin incelenmeye gerek olmadığı görüşündedir. Hükümet, ulusal makamlar tarafından yürütülen soruşturmanın etkin olduğu sonucuna varmaktadır.

88. Başvuranlar, iddialarını tekrar etmektedirler.

B. Başvuranların yakınının kaybolmasıyla ilgili olarak

1. AİHM tarafından delillerin değerlendirilmesi ve olayların tespiti

89. Somut olayda, AİHM davaya ilişkin olay ve olguların; başvuruların yakınının yaşam hakkının ihlal edildiğini ve aynı zamanda, davalı devletin, Sözleşme'nin 2. maddesi bağlamında, bu olaylara ilişkin yeterli ve etkin bir soruşturma yürütme hususundaki usuli yükümlülüklerini yerine getirmediğini ortaya koyup koymadığını bildirmeye davet edilmektedir.

90. Mahkeme, öncelikle başvurular ve Hükümet tarafından başvuruların yakınının kaybolmasına sebebiyet veren koşullara itiraz edildiğini saptamaktadır. Özellikle, Hükümet, başvuruların yakınının askerler tarafından tutuklandığı ve ulusal yetkililerin kontrolü altındayken

öldürüldüğü sonucuna varılmasına imkân veren, “her türlü makul şüphenin ötesinde” herhangi bir delil bulunmadığını ileri sürmektedir.

91. AİHM, mevcut sorunu dava dosyasındaki yazılı belgeler, taraflarca sunulan görüşler ve ihtiyaç halinde, re’sen elde edeceği unsurlar ışığında inceleyecektir (*McCann / Birleşik Krallık*, No. 19009/04, § 173, 13 Mayıs 2008, *Yasa / Türkiye*, 2 Eylül 1998, § 94, *Karar ve hükümlerin derlemesi* 1998-VI, ve *Ekrem / Türkiye*, No. 75632/01, § 51, 12 Haziran 2007). Bu amaçla AİHM, “her türlü makul şüphenin ötesindeki” kanıt kriterine dayanan ilkeyi benimsemektedir (bk. *mutatis mutandis*, *İrlanda / Birleşik Krallık*, 18 Ocak 1978, seri A no 25, §§ 160-161). Bu türden bir delil, yeteri kadar ciddi, açık ve birbiriyle uyumlu bir dizi emareden ya da çürütülemeyecek karinelere oluşabilir; ayrıca delillerin toplanması sırasında tarafların tutumu da dikkate alınabilir (bk., diğer birçok karar arasından, *Wolf-Sorg / Türkiye*, No. 6458/03, § 63, 8 Haziran 2010).

92. Diğer yandan, AİHM, Sözleşme ile öngörülen yargılama usulünün *affirmanti incumbit probatio* (ispat yükü iddia eden üzerindedir) ilkesinin katı şekilde uygulanmasına her zaman elverişli olmadığını hatırlatmaktadır. Mahkeme, Sözleşme’nin 2. ve 3. maddelerine ilişkin içtihadına atıfta bulunmaktadır. Söz konusu içtihadı göre, söz konusu olaylar yalnızca yetkililerin bilgisi dâhilinde olduğunda, gözaltındayken kendi kontrolleri altında tutulan kişilerin durumunda olduğu gibi, bu tutukluluk süreci boyunca meydana gelen her türlü yaralanma veya ölüm, güçlü fiili karinelere yol açmaktadır. İspat yükü, bu durumda, yeterli ve ikna edici açıklamalar sunması gereken yetkililere düşmektedir (*Salman / Türkiye* [BD], no. 21986/93, § 100, AİHM 2000-VII, anılan *Çakıcı*, § 85, ve *Rupa / Romanya* (no 1), no. 58478/00, § 97, 16 Aralık 2008). Bu tür bir açıklama yapılmadığı takdirde, Mahkeme, davalı Hükümet aleyhine olumsuz sonuçlar çıkarma hakkına sahiptir (*Orhan / Türkiye*, no. 25656/94, § 274, 18 Haziran 2002 ve *El Masri / Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti* [BD], no.

39630/09, § 152, AİHM 2012). Bir kişinin gözaltı sırasında ulusal yetkililerin kontrolü altındayken kaybolması durumunda da aynı husus geçerlidir; aynı tutukluluk sürecinde kaybolma durumu güçlü fiili karinelere yol açmaktadır (Bk., diğer birçoğu arasında, *Er ve diğerleri*, anılan, § 66 ve *Tanış ve diğerleri / Türkiye*, no. 65899/01, § 160, AİHM 2005-VIII).

93. Somut olayda ve taraflarca sunulan dosyada yer alan belgeler ışığında, Mahkeme; Van Cumhuriyet Savcısının 10 Ağustos 2004 tarihli görevsizlik kararına göre (yukarıda geçen 43. paragraf), bir köylünün, 1995 yılı Nisan ayının sonunda başvuruların yakını Nezir Tekçi'nin diğer yaklaşık altmış köylüyle birlikte askerler tarafından gözaltına alındığını ve ardından Nezir Tekçi haricinde diğer köylülerin serbest bırakıldığını beyan ettiğinin anlaşıldığını tespit etmektedir. Mahkeme, olaylara ilişkin bu anlatımın Sadrettin Bala, Hamit Cindar, Mehmet Süre, Selahattin Kırmızıtaş, Cemil Kırmızıtaş ve Nazım Dara gibi diğer tanıklarca doğrulandığını kaydetmektedir (yukarıda geçen 37, 46, 47 ve 48. paragraflar). Ayrıca Mahkeme, özellikle Nezir Tekçi'yi tutuklayan askerlerin komutası altında bulunan bir askerın 13 Ağustos 2009 tarihli ifadesinde (yukarıda geçen 49. paragraf), başvuruların yakınının 1995 yılı Nisan ayının sonu ve Mayıs ayının başı arasında askerlerin kontrolü altında tutulduğunu doğruladığını ve yine ifadesinde Nezir Tekçi'nin askerler tarafından öldürüldüğünü beyan ettiğini gözlemlemektedir. Diğer taraftan, davaya ilişkin incelemenin bu aşamasında, AİHM, ceza davasının Nezir Tekçi'yi kasten öldürdükleri iddia edilen iki asker aleyhine Eskişehir Ağır Ceza Mahkemesi'nde açıldığını (yukarıda geçen 50. ve 51. paragraflar) ve davanın halen derdest olduğunu dikkate almaktadır.

2. *Nezir Tekçi'nin kaybolmasına ve ölüm varsayımına ilişkin olarak*

94. Somut olayda, AİHM, Nezir Tekçi'nin son olarak on sekiz yaşındayken, 1995 yılı Nisan ayının sonunda görüldüğünü ve bu tarihten

itibaren kendisine dair herhangi bir bilgi bulunmadığını saptamaktadır. 13 Ağustos 2009 tarihinde köylüler ile bir askerin vermiş olduğu ifadelerden; Nezir Tekçi'nin olayların yaşandığı dönemde askerler tarafından tutuklandığı ve isminin gözaltına alınan kişilerin isimlerine ilişkin kayıtlarda bulunmadığının tespit edildiği açıkça anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, Mahkeme, başvuruların yakınının hayatını tehlikeye atan koşullarda kaybolduğunu ve bu nedenle hayatını kaybettiği yönündeki varsayımı kabul edebileceği kanısındadır (*Lyanova ve Aliyeva / Rusya*, no. 12713/02 ve 28440/03, §§ 94-95, 2 Ekim 2008, anılan *Vagapova ve Zoubiraiev*, §§ 85-86 - söz konusu davada, hayatını tehlikeye atan koşullarda dört yılı aşkın bir süreden beri kayıp olan genç bir kişinin öldüğü varsayılmıştır - , anılan, *Taniş ve diğerleri*, § 182 – söz konusu davada, hayatlarını tehlikeye atan koşullarda jandarma karakolunda gözaltına alınmalarının ardından dört yıldan fazla bir süreden beri kayıp olan, HADEP'in (Halkın Demokrasi Partisi) iki üyesinin ölmüş olabileceği yönündeki varsayım kabul edilmiştir -, *Turluyeva / Rusya*, no. 63638/09, §§ 86-87, 20 Haziran 2013 ve anılan, *Er ve diğerleri*, § 79).

95. Mahkeme, *Akkum ve diğerleri / Türkiye* davasında (no. 21894/93, § 211, AIHM 2005-II (özetler)), sağlık durumları devletin sorumluluğu altında olan tutukluların durumu ve yalnızca devlet yetkililerinin kontrolü altındaki bir bölgede yaralı veya ölmüş halde bulunan kişilerin durumu arasında bir paralellik kurmanın meşru olduğunu daha önce belirtmiştir. Esasen bu iki durumda, söz konusu olayların tamamı ya da büyük bir kısmı yalnızca yetkililerin bilgisi dâhilindedir. Mahkeme, gerek yetkili ulusal makamların gerekse Hükümetin başvuruların yakınının belirsiz olan tutukluluğunun ardından ne yaşandığına dair herhangi bir açıklama sunmadığını tespit etmektedir (anılan, *Timurtaş*, § 86 ve *Çiçek / Türkiye*, no. 25704/94, § 147, 27 Şubat 2001). Her halükarda, Van Askeri Savcısının kovuşturmayaya yer olmadığına dair 15 Aralık 1997 tarihli kararında ileri

sürdüğü, Nezir Tekçi'nin silahlı çatışma sırasında hayatını kaybettiği yönündeki iddia daha sonra tanık Nazım Fırat tarafından çürütülmüştür. Diğer yandan, ulusal yetkililer, görevlilerinin ölümcül güce başvurmalarını haklı gösterecek nitelikte herhangi bir gerekçe ileri sürmemişlerdir (Bk., *mutatis mutandis*, anılan *Nihayet Arıcı ve diğerleri*, § 156).

96. Davalı devletin Nezir Tekçi'nin kaybolmasına ve aynı zamanda ölümüne ilişkin koşullardan sorumlu olduğu sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla Sözleşme'nin 2. maddesi esas bakımından ihlal edilmiştir.

C. Soruşturmanın yetersiz olduğu iddiası hakkında

1. İlgili Genel İlkeler

97. AİHM, Sözleşme'nin "kendi yetki alanları içinde bulunan herkesin, (...) Sözleşme'nin birinci bölümünde açıklanan hak ve özgürlüklerden yararlanmasını sağlayan" 1. maddesinden ileri gelen Devletin genel yükümlülüğü ile birlikte Sözleşme'nin 2. maddesinin gerektirdiği yaşam hakkını koruma yükümlülüğünün, güç kullanımının bir insanın ölümüne sebep olduğu durumlarda resmi ve etkin bir soruşturma yürütülmesinin zorunlu kıldığını ve gerektirdiğini hatırlatmaktadır. (bkz. *mutatis mutandis McCann ve diğerleri*, § 161, *Timurtaş*, yukarıda anılan, § 87, *Çiçek*, yukarıda anılan, § 148 ve *Er ve diğerleri*, yukarıda anılan, § 80). Soruşturmalar özellikle kapsamlı, dikkatli ve tarafsız olmalıdır (yukarıda anılan, *McCann ve diğerleri*, §§ 161-163 ve *Çakıcı*, § 86 ve *Brecknell / Birleşik Krallık*, No. 32457/04, §§ 65-72, 27 Kasım 2007).

98. Dolayısıyla yetkililerin, görgü tanıklarının ifadeleri ve adli tıp bilirkişi incelemeleri dâhil olmak üzere, söz konusu olaylara ilişkin kanıtların elde edilebilmesi için makul tedbirleri almış olmaları gerekmektedir. Soruşturma sonuçlarının ilgili delillerin tamamının derin, objektif ve tarafsız bir analize dayanması ve Sözleşme'nin 2. maddesinin 2.

fikrasında belirtilen “mutlak zorunluluk” kıstasıyla nispet edilebilir bir kıstas uygulaması gerekmektedir. Soruşturmanın, davanın koşullarını ortaya koyma kapasitesini ya da sorumlulukları azaltabilecek eksiklikler, soruşturmanın gerekli etkinlik normlarını karşılamamasına yol açabilir (*Kelly ve diğerleri / İngiltere*, No. 30054/96, §§ 96-97, 4 Mayıs 2001, *Anguelova / Bulgaristan*, No. 38361/97, §§ 139 ve 144, AİHM 2002-IV ve *Natchova ve diğerleri / Bulgaristan* [BD], No. 43577/98 ve 43579/98, § 113, AİHM2005-VII).

99. İvedilik ve özen gerekliliği, bu bağlamda zımnen mevcuttur. Ancak özel bir durumda soruşturmanın ilerleyişini engelleyebilecek zorlukların veya güçlüklerin çıkabileceğinin kabul edilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte, ölümcül güç kullanımı konusunda bir soruşturmanın yürütülmesi ile ilgili olarak yetkililerin hızla harekete geçmesi ; kamuoyunun yasallık ilkesine riayet edildiğine dair güveninin korunmasında ve yasadışı eylemlere tolerans gösterilmediğinin veya suç ortaklığı yapılmadığının gösterilmesi açısından genel olarak zorunlu olarak kabul edilmelidir (*McKerr / Birleşik Krallık*, § 114, AİHM 2001-III, *Bişkin / Türkiye*, No. 45403/99, § 69, 10 Ocak 2006 ve yukarıda anılan, *Wolf-Sorg*, §§ 73-76).

100. AİHM, ayrıca, soruşturmanın etkinliğine ilişkin asgari kıstas karşılayan incelemenin niteliği ve derecesinin somut olayın koşullarına bağlı olduğunu kaydetmektedir. Bu koşullar, ilgili bütün olay ve olgular ve soruşturma çalışmalarının uygulamaya ilişkin gerçeklikleri göz önünde bulundurularak değerlendirilir. Meydana gelebilecek çok çeşitli durumları yalnızca soruşturmaya ilişkin işlemler listesine veya diğer basit kıstaslar düzeyine indirgemek mümkün değildir (bk. *Fatma Kaçar / Türkiye*, No. 35838/97, § 74, 15 Temmuz 2005, *Velikova / Bulgaristan*, No. 41488/98, § 80, AİHM 2000-VI, yukarıda anılan *Tanrıkulu*, §§ 101-110, *Kaya / Türkiye*, 19 Şubat 1998, §§ 89-91, *Hüküm ve Kararlar Derlemesi* 1998-I, *Güleç /*

Türkiye, 27 Temmuz 1998, § 79-81, *Hüküm ve Kararlar Derlemesi* 1998-IV).

101. AİHM, diğer yandan, devletin ölüm nedenlerinin tespitine, ölümün muhtemel sorumlularının belirlenmesine ve bu sorumluların cezalandırılmalarına imkân verecek şekilde “resmi ve etkili bir soruşturma” yürütme yükümlülüğünün bulunduğunu hatırlatmaktadır (anılan, *Oğur*, § 88 ve anılan, *Er ve diğerleri*, § 81). Burada, varılan sonuçla ilgili değil, bu sonucu doğuran araçlarla ilgili bir yükümlülük söz konusudur. Yetkililer olaya ilişkin delillerin toplanması amacıyla makul tedbirleri almalıdırlar (Bk., son olarak, anılan *Nihayet Arıcı ve diğerleri*, § 163). Sözleşme’nin 2. ve 3. maddelerine ilişkin usuli gereklilikler; somut olayda olduğu gibi, ilk soruşturmanın ulusal mahkemelerde dava açılmasına neden olması halinde, ilk soruşturma aşamasının da ötesine geçmektedir: kovuşturma aşaması dâhil olmak üzere yargılamanın tamamı, bu hükümler ile ortaya konulan gereklilikleri yerine getirmelidir (anılan, *Paçacı ve diğerleri*, § 78).

102. AİHM ayrıca, yerel mahkemelerin kişilerin yaşam haklarına ve/veya fiziksel ve ruhsal bütünlüklerine karşı yapılan her türlü fiili neredeyse cezasız bırakacak şekilde hareket etmemeleri gerektiğini bir kez daha vurgulamaktadır. Bu kamuoyunun güvenini kazanmak ve meydana geliş şekli ne şekilde olursa olsun Devletin yasaya aykırı her türlü şiddet eylemine tolerans tanınmadığını göstermek bakımından önem arz etmektedir (*Tuna / Türkiye*, No. 22339/03, § 71, 19 Ocak 2010).

2. Bu ilkelerin mevcut davaya uygulanması

103. Somut olayda, taraflarca değerlendirmesine sunulan dosyada yer alan bilgi ve belgelere göre Mahkeme, Nezir Tekçi’nin kaybolmasının ardından başvuruların ulusal askeri yargı makamlarına 22 Mayıs 1995 tarihinde şikâyetle bulduklarını tespit etmektedir. Mahkeme, özellikle Cumhuriyet savcısı tarafından toplanan delil unsurları dikkate alındığında,

askeri soruşturmanın ivedilikle yürütülmesinin adli soruşturmanın içeriği ile tezat oluşturduğunu gözlemlemektedir. Bu bağlamda, Mahkeme, askeri savcı tarafından, 15 Aralık 1997 tarihli kararında ispatlandığı kabul edilen tespitlerin (yukarıda geçen 9. paragraf), daha sonra Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülen soruşturmalar sırasında inkâr edildiğini dikkate almaktadır.

104. Ancak Mahkeme, bir yandan başvuruların yakının tutuklanması olayına karışan kişilerin niteliğini ve ilgilinin PKK üyesi olduğunun iddia edilmesini göz önünde bulundurarak, diğer yandan Cumhuriyet savcısının Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet savcısı lehine görevsizlik kararı verdiğini ve bu mahkemenin ise askeri savcı yararına görevsizlik kararı verdiğini saptamaktadır. Dolayısıyla AİHM, bu farklı makamlar arasında soruşturma dosyasının gönderilmesinin, toplanan delil unsurlarına ilişkin bir sonuca varmak ve soruşturmalar yürütmek amacıyla gerektiği ölçüde ivedilikle hareket edilmesini olumsuz yönde etkilediği kanısındadır.

105. Ayrıca, Mahkeme, Yüksekova Cumhuriyet Savcısı A.O.A.'nın - ihtilaf konusu olayların yaşandığı tarihte komutan sıfatıyla - talebi üzerine olay tarihinde gözaltına alınan altmış sekiz kişinin adının resmi olmayan bir belge üzerine elle yazıldığını kaydetmektedir. Bu belgenin tarihi, Cumhuriyet savcısı tarafından ilgilinin ifadesinin alındığı tarihle aynıdır (yukarıda geçen 27. paragraf). AİHM, gözaltına alınan kişilere ilişkin kayıtların dikkatsizce tutulduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda, Mahkeme, bu tür bir eksikliğin, somut olaya ilişkin olayların meydana geldiği döneme benzer bir dönemde Türkiye'nin güneydoğusunda gözaltına alınan kişilerin yakalanmasını ve tutuklanmasını gizli tutabilecek nitelikte olduğu kanısına varmıştır (anılan, *Timurtaş*, § 84 ve anılan, *Er ve diğerleri*, § 77 ve burada sözü elden içtihatlar).

106. Bu bağlamda, AİHM, incelemesine sunulan dosyada ve başvuruların, yakınlarının tutuklanmasına ilişkin şikâyetlerle başvurdukları

farklı ulusal makamlar tarafından verilen kararların gerekçelerinde, söz konusu bölge veya alanda askerler tarafından yürütülen operasyonun nedenini belirlemeye imkân verecek nitelikte soruşturmalar yürütüldüğünün ortaya konulmadığını tespit etmektedir. Mahkeme, aynı zamanda yetkili merciler tarafından olayların meydana geldiği dönemde bu bölgede görev yapan askerlerin tespit edilmediğini ve gerektiği takdirde de bu askerlerin ifadelerinin alınmadığını kaydetmektedir. Mahkeme, ayrıca Van askeri savcısının atıfta bulunduğu asker M.E.Y.'nin ifadesinin dinlenmediğini saptamaktadır.

107. Mahkeme, bunun yanı sıra, Nezir Tekçi'nin kaybolmasına ilişkin olarak yürütülen ceza soruşturmasına başvuranlar tarafından belirleyici şekilde yön verildiğini kaydetmektedir. Başvuranlar bizzat ek soruşturma talebinde bulunmuşlar veya yakınlarının tutuklanmasına veya ölümüne tanık olan görgü tanıklarına ilişkin temel bilgileri Cumhuriyet savcısına göndermişlerdir. Bu bilgiler ve Cumhuriyet savcısı tarafından dinlenen tanıkların ifadesi, Nezir Tekçi'nin ölümünün muhtemel sorumlularının tespit edilmesine olanak sağlamıştır.

108. AIHM, son olarak, olayların meydana gelmesinin ardından on altı yıl sonra Mayıs 2011 tarihinde Nezir Tekçi'yi kasten öldürme nedeniyle iki asker aleyhine ceza davası açıldığını saptamaktadır. Bununla birlikte, bu dava Eskişehir Ağır Ceza Mahkemesi'nde halen derdesttir. Bu bağlamda, Mahkeme, askeri savcı ve Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülen soruşturmaların ve ceza mahkemesinde davanın görüldüğü sırada - tanık ifadelerinin alınması aşamasında - Nezir Tekçi'nin öldürüldüğü koşullara ilişkin gerçekleştirilen soruşturmaların ivedilikle ve yeterli şekilde yürütülmediği kanaatindedir (anılan, *Tuna*, § 77 ve anılan *Paçacı ve diğerleri*, § 84). Dolayısıyla, Mahkeme, davalı devletin Sözleşme'nin 2. maddesinden ileri gelen Nezir Tekçi'nin yaşam hakkını koruma konusundaki usuli yükümlülüklerini yerine getirmediği sonucuna varmıştır.

Bu nedenle Hükümet tarafından ileri sürülen altı ay süre koşuluna uyulmadığı yönündeki itirazın reddedilmesi gerektiği kanısına varılmıştır.

109. Yukarıda tespit edilen eksiklikler ışığında, Mahkeme, ulusal yetkililerin Nezir Tekçi'nin ölümüne ilişkin koşullar hakkında geniş çaplı ve etkin bir soruşturma yürütmedikleri sonucuna varmıştır. Dolayısıyla, Hükümet tarafından ileri sürülen iç hukuk yollarının tüketilmediğine ilişkin itirazın kabul edilemeyeceği kanısına varılmalıdır.

110. Bu nedenle, Mahkeme bu itirazı reddetmektedir.

111. Mahkeme, davalı devletin Sözleşme'nin 2. maddesi bağlamında üzerine düşen usuli yükümlülükleri yerine getirmediği sonucuna varmıştır.

III. SÖZLEŞME'NİN 46. VE 41. MADDELERİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

A. Sözleşme'nin 46. maddesi hakkında

112. Bu madde şu şekildedir:

“1. Yüksek Sözleşmeci Taraflar, taraf oldukları davalarda Mahkeme'nin verdiği kesinleşmiş kararlara uymayı taahhüt ederler.

2. Mahkeme'nin kesinleşen kararı, infazını denetleyecek olan Bakanlar Komitesi'ne gönderilir.

(...)

5. Mahkeme 1. fıkranın ihlal edildiğini tespit ederse, alınacak önlemleri değerlendirmesi için davayı Bakanlar Komitesi'ne gönderir. Mahkeme, eğer 1. fıkranın ihlal edilmediğini saptarsa, davayı, incelemesine son verecek kararı alması için Bakanlar Komitesi'ne iletir.”

113. AİHM, bu kararların temelde açıklayıcı bir nitelik taşıdığını ve genel olarak davalı Devletin, Sözleşme'nin 46. maddesinde belirtilen yükümlülüklerini yerine getirmek için, Bakanlar Kurulunun kontrolü altında iç hukukunda kullanılacak olan araçları belirlemesi gerektiğini hatırlatmaktadır. (bk. diğerleri arasından, *Öcalan / Türkiye* [BD], No. 46221/99, § 210, AİHM 2005-IV, *Assanidzé / Gürcistan* [BD],

No. 71503/01, § 202, AİHM 2004-II, *Scozzari ve Giunta / İtalya* [BD], No. 39221/98 ve 41963/98, § 249, AİHM 2000-VIII, ve *Brumărescu / Romanya* (adil tazmin) [BD], No. 28342/95, § 20, AİHM 2001-I).

114. Ancak, istisnai olarak, Davalı Devletin 46. madde bağlamındaki yükümlülüklerini yerine getirmesine yardımcı olmak amacıyla, AİHM, varlığını tespit ettiği yapısal bir duruma son vermek için alınabilecek tedbirlerin türünü belirlemeye çalışacaktır. Bu bağlamda, Mahkeme, çok sayıda seçenek önerebilir ve tedbirin seçimini ve uygulanmasını ilgili Devletin takdirine bırakır (bk. *Broniowski / Polonya* [BD], No. 31443/96, § 194, AİHM 2004-V ve *Nihayet Arıcı ve diğerleri*, yukarıda anılan, §§ 173-176).

115. Diğer bazı istisnai durumlarda, tespit edilen ihlal, ihlali gidermek için alınması gereken tedbirlerle ilgili olarak seçenek bırakmayacak özellik sergileyebilir ve AİHM bu tedbirlerden sadece birinin uygulanmasını belirtmeye karar verebilir (bk. yukarıda anılan *Assanidze*, § 202 ve *Abuyeva ve diğerleri / Rusya*, No. 27065/05, § 237, 2 Aralık 2010).

116. Somut olayda, Mahkeme, başvuranların yakınının kaybolması ve ölüm koşulları ile ilgili olarak davalı Devlete sorumluluk yüklenmesi nedeniyle Sözleşme'nin 2. maddesi esas açısından ihlal edildiğini saptamıştır (yukarıdaki 66. paragraf). Mahkeme aynı zamanda, davalı Devletin, Sözleşme'nin 2. maddesi bağlamındaki usuli yükümlülüklerini de yerine getirmediği sonucuna varmıştır (yukarıdaki 111. paragraf).

117. Dolayısıyla, mevcut başvurunun kendine özgü koşullarını ve başvuranların yakınıni öldürdükleri iddia edilen iki fail aleyhine açılan ceza davasının Eskişehir Ağır Ceza Mahkemesi önünde halen derdest olduğunu (yukarıda geçen 53. ve 59. paragraflar) dikkate alarak, Mahkeme, Bakanlar Komitesi'nin denetimi altında, davalı devletin, iddia edilen iki failin, yargılama aşamasında Sözleşme'nin 6. maddesi uyarınca adil yargılamaya ilişkin gerekliliklere riayet edilerek, Sözleşme'nin 2. maddesinin usuli gerekliliklerine uygun olarak (Bk., *mutatis mutandis*, anılan, *Nihayet Arıcı*

ve diğerleri, § 176), ivedilikle ve ihtimam gösterilerek yargılanmasını sağlamak amacıyla gerekli araçları kullanması gerektiği kanısındadır.

B. Sözleşme'nin 41. maddesi hakkında

118. Sözleşme'nin 41. maddesi şu şekildedir:

“Mahkeme işbu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyet uygun surette, zarar gören tarafın tatminine hükmeder.”

1. Tazminat

119. Nezir Tekçi'nin anne ve babası, Yargıtay'ın içtihadı uyarınca, maddi zarara karşılık gelen meblağın şu yöntemle göre hesaplandığını ileri sürmektedir: ölen bir kişinin ortalama aylık geliri on iki ayla ve Türkiye'de ortalama yaşam süresinden (66 yıl) geriye kalan kısımla çarpılır. İlgililer, öldüğünde yirmi altı yaşında olan oğullarının ortalama 666 TL gelire sahip olduğunu belirtmektedirler. Sonuç olarak maddi zarara karşılık olarak 319 680 Avro talep etmektedirler.

Bu nedenle, oğullarının kendilerine aylık olarak ortalama 250 TL yardım ettiğini değerlendiren ilgililerden her biri, gelir kaybı nedeniyle 100 000 TL talep etmektedir. İlgililer, bu meblağın aktüeryal hesaplama tablolarına göre gerçekleştirilen hesaplamadan daha düşük ve makul olduğu kanısındadırlar.

120. Başvuranlar, maruz kaldıkları iddia ettiği manevi zarar bağlamında, aşağıda belirtilen meblağları talep etmektedirler:

- Nezir Tekçi'nin anne-babasından her biri 50 000 TL;
- İlgilinin kız ve erkek kardeşlerinden her biri 25 000 TL.

121. Hükümet, başvuranların iddialarını desteklemedikleri gerekçesiyle ve meblağların aşırı olduğu kanaatiyle bu iddiaları kabul etmemektedir. Bu

bağlamda, zararlar bağlamındaki talebin haksız zenginleşmeye sebep olmaması gerektiğini ileri sürmektedir. İhlal tespitinin tek başına adil bir tazmin oluşturacağı kanaatindedir.

122. AİHM, başvuranlar tarafından iddia edilen zarar ile Sözleşme'nin ihlali arasında açık bir nedensellik bağının bulunduğunu ve bu durumun gerektiği takdirde gelir kaybı bağlamında tazminat ödenmesine neden olacağını hatırlatmaktadır (*Barberà, Messegué ve Jabardo / İspanya* (madde 50), 13 Haziran 1994, §§16-20, seri A n° 285-C, anılan *Çakıcı*, § 127, anılan *Salman*, § 137 ve anılan *Er ve diğerleri*, § 118). Somut olayda, Mahkeme davalı devletin Sözleşme'nin 2. maddesi bağlamında Nezir Tekçi'nin ölümünden sorumlu olduğu sonucuna varmıştır (yukarıda geçen 98 ve 113. paragraflar). Bu nedenle, AİHM, başvuranların yakınlarının kendilerine sağladığı maddi yardımın doğruluğunu delille desteklemediklerini, mevcut davadakine benzer bir durumda ulusal yüksek mahkeme tarafından uygulanan hesaplama yöntemini belirtmekle yetindiklerini ve ileri sürdükleri maddi destek kaybına karşılık gelen miktarın gerçek bir temele dayanmadığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, Mahkeme başvuranlar tarafından maddi zarar bağlamında dile getirilen talebi reddetmektedir.

123. Diğer yandan, Mahkeme, manevi zarar için başvuranlara müştereken 65 000 Avro ödenmesi gerektiği kanısındadır.

3. Masraf ve giderler

124. Başvuranlar, aynı zamanda AİHM önünde yaptıkları masraf ve giderler için toplam 20 750 Avro talep etmektedirler. Taleplerini aşağıdaki şekilde sıralamaktadırlar:

- yetkili baro tarafından belirlenen tarifeye göre AİHM'e başvuru yapılması için 3 000 TL;
- maddi ve manevi zararlar bağlamında, başvuranlara ödenecek meblağın % 4'üne karşılık gelen 13 750 TL;

- Başvurunun hazırlanması ve takibine ilişkin masraflar için avukatlık ücretine ait dekont sunularak, 1960 TL;
- Çeviri masrafları için 900 TL ve herhangi bir kanıtlayıcı belge sunmaksızın AİHM'e gönderilen yazışmalara ilişkin masraflar için 240 TL;
- 2005 yılından bu yana AİHM ile ilgili olarak telefon, faks ve sekreteryaya masrafları için 900 TL.

125. Hükümet bu iddiaları kabul etmemektedir. Özellikle başvuruların taleplerini kanıtlayıcı belgelerle desteklemedikleri hususuna Mahkeme'nin dikkatini çekmektedir.

126. Mahkeme'nin yerleşik içtihadına göre, bir başvurana yaptığı masraf ve harcamaların yalnızca doğruluğunun, gerekliliğinin ve ödenen miktarların makul olduğunun ispatlanması halinde iade edilebileceğini hatırlatmaktadır. Somut olayda, elinde bulunan belgeleri ve içtihadını dikkate alan Mahkeme, önünde görülen yargılama için başvurulara müştereken 1 150 Avro ödenmesinin makul olacağını değerlendirmektedir.

C. Gecikme Faizleri

127. AİHM, gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı faiz oranına üç puan eklenerek elde edilecek oranın uygun olduğu sonucuna varmaktadır.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OYBİRLİĞİYLE

1. Hükümetin, iç hukuk yollarının tüketilmemesi ile altı aylık süre kuralına riayet edilmemesi (birinci alan) bağlamındaki ön itirazlarını esastan birleştirmeye ve reddetmeye;
2. Başvurunun kabul edilebilir olduğuna;

3. Sözleşme'nin 2. maddesinin esas açısından ihlal edildiğine;
4. Sözleşme'nin 2. maddesinin usul açısından ihlal edildiğine;
5. a) Sözleşme'nin 44 § 2. maddesine uygun olarak; davalı Devletin başvuranlara kararın kesinleştiği tarihten başlamak üzere üç ay içerisinde, ödeme tarihinde geçerli olan döviz kuru üzerinden Türk lirasına çevrilmek üzere aşağıdaki miktarları ödemekle yükümlü olduğuna;
  - i) Ödenmesi gereken her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere, manevi tazminat olarak 65 000 Avro (altmış beş bin Avro);
  - ii) Başvuranlar tarafından ödenmesi gereken her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere, masraf ve giderler için 1 150 Avro (bin yüz elli Avro) ödenmesine;
- b) Söz konusu sürenin bittiği tarihten başlayarak, ödemenin yapıldığı tarihe kadar, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanmasına;
6. Oybirliğiyle, adil tazmine ilişkin diğer taleplerin reddedilmesine *karar verir.*

İşbu karar Fransızca olarak tanzim edilmiş; İchtüzüğün 77. maddesinin 2. ve 3. fıkraları uyarınca 10 Aralık 2013 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdürü

Guido Raimondi
Başkan